

„WESTFELDZUG“ V HODNOTENÍ SLOVENSKÉHO DŮSTOJNÍKA (ZÁPADNÉ ŤAŽENIE WEHRMACHTU NA JAR 1940 V SPRÁVACH SLOVENSKÉHO VOJENSKÉHO ATAŠÉ V BERLÍNE, MJR. GŠT. Š. TATARKA)¹⁾

FRANTIŠEK CSÉFALVAY

CSÉFALVAY, F.: „Westfeldzug“ in the Slovak Officer's Evaluation. (Western Battleshift of Wehrmacht during the spring 1940 in the Slovak Military Attaché's Reports in Berlin, Mjr. of GS of Š. Tatarka). Vojenská história, 1, 1, 1997, pp 91—100, Bratislava.

In the introduction part of contribution the author draws a general military-political situation in the Western front during the spring 1940. In two published documents — reports from May and July 1940 — of the Slovak officer, Mjr. of GS in attaché function, Berlin, with origin from in the Military Historical Archive in Trnava it is caught his military-political view on proper Wehrmacht campaign against France. There are also expressed the visits of Southeastern Europe statemen connections with German military-political effort to rule these parts, information about preparations and expectations of German invasion against British Islands, although it was not finally realized.

Military history. Western Europe. Military-political view of the Slovak officer, military attaché in Berlin for Western Wehrmacht battleshift during the spring 1940.

Dňa 25. júna 1940 o 1.35 h vstúpilo do platnosti prímerie vo Francúzsku. Týmto aktom sa skončilo bleskové ťaženie Wehrmachtu. Jeho výsledkom sa Belgicko, Holandsko, Francúzsko, Dánsko a Nórsko ocitlo v Hitlerovom područí. Od Varšavy po Atlantický oceán, od Narviku po Biskajský záliv viali zástavy s hákovými krížmi. Vtedajší svet s úžasom aj obdivom sledoval mohutné úspechy nemeckej vojnovnej mašinerie.²⁾ Fakt, že za šesť týždňov bojov bez vážnejšieho odporu padla vtedajšia kontinentálna veľmoc a jeden z hlavných strojcov versailleskej sústavy Francúzsko, prekvapil nielen senzácietlivých novinárov, ale aj vojenských odborníkov. Dokonca možno ani sám Hitler nečakal taký rýchly úspech.

Odvtedy už uplynulo bezmála šesť desaťročí. Vojenská historiografia venovala tomuto ťaženiu nemalú pozornosť. V priebehu tých pár týždňov sa ukázalo, že nesprávnou obrannou stratégiou, nesprávnym odhadom a voľbou rozhodujúceho stretnutia i nesprávnou taktikou a vedením vojenských operácií ani taká veľmoc, ktorá bola nádejou demokratických síl, nemá šance v ozbrojenom zápase.

Nie je zriedkavé, že historik pri štúdiu v archíve narazí na dokument, ktorý sa preňho stáva veľmi zaujímavým osobným svedectvom. Podľa nášho názoru aj tieto publikované dokumenty sú istou raritou, pretože odrážajú pohľad slovenského dôstojníka generálneho štábu Štefana Tatarka, vtedajšieho vojenského atašé v Berlíne na ťaženie Wehrmachtu proti Francúzsku. Vo Vojenskom historickom archíve v Trnave vo fonde 55 (spravodajské oddelenie MNO v krabici č. 30 pod číslom 71/dôv. MNO) je Súhrnná správa za máj 1940 vojenského atašé v Berlíne a datovaná 11. 6. 1940. Vzhľadom na to, že dote-

¹⁾Štefan Tatarka (1. 1. 1904 Baldovce, okr. Spišská Nová Ves — 7. 10. 1977 Sp. N. Ves, pochovaný v Spišskom Podhradí). Dôstojník generálneho štábu čs. a slov. armády. Voj. akadémiu v Hraniciach absolvoval v r. 1925, Vysokú vojnovú školu v Prahe r. 1936. Od marca 1939 dôstojník na MNO v Bratislave. Od 15. mája 1940 vojenský atašé vyslanectva SR v Berlíne. (Podrobnejšie biografické údaje pozri: Slovenský biografický slovník, VI. zv. T—Ž, Martin 1994, s. 33.)

²⁾Stručnú faktografiu západného ťaženia pozri: Druhá svetová válka. Stručné dejiny. Praha 1985, s. 48—55. Z novších prác: Masson, Ph.: Historie německé armády 1939—1945, Praha 1995, s. 75—88.

raz sme nenašli dokument, ktorý by na uvádzaný nadväzoval, publikujeme aj časť Súhrnej správy za júl 1940, krab. č. 30 (čís. 117/Dôv. 1940 voj.), datovanej 9. 8. 1940.

Prvá správa, ktorá má spolu 13 strán, skladá sa z troch častí, z nich najvýznamnejšia je časť I. (s. 1—7) o francúzskom ťažení, ostatné sa zmieňujú o zahraničnopolitických otázkach, o vnútropolitických otázkach, o veciach hospodárskych a posledná časť sa venuje rôznym správam.

Prvá časť o francúzskom ťažení je na viacerých miestach preškrtnaná (pravdepodobne je to práca niekoho zo 16. oddelenia MNO alebo z Hlavného vojenského veliteľstva, kam tieto správy prichádzali). Túto časť správy sa usilujeme publikovať v celosti aj s vyškrtanými časťami, ktoré uvádzame v hranatých zátvorkách a v poznámkach vždy uvedieme prípadnú opravu, vpísanú rukou. Aby text nestratil svoj dobový kolorit, upravili sme ho len minimálne, odstránili sme niektoré bohemizmy a germanizmy. V texte používané skratky sme vypísali celým slovom, doplnili prípadnú chýbajúcu interpunkciu a opravili sme aj bohemizmy v názvoch štátov (napr. Anglia, Francia, Belgia atď.), ktoré sú dobovými výrazovými prostriedkami. Podobne sme pristupovali aj k druhej správe, ktorá má 14 strán. Veci vojenské — I. časť má 7 strán. Z tejto časti odcitujeme len niektoré informácie, ktoré sa viažu k francúzskemu ťaženiu a potom tie, ktoré sú zaujímavé z hľadiska vojensko-politického myslenia mjr. gšt. Š. Tatarka. Máme tu na mysli jeho predvídanie nemecko-sovietskeho konfliktu, súvislosti návštev štátnikov juhovýchodnej Európy s nemeckým vojensko-politickým úsilím o ovládnutie tejto časti, ba aj celej Európy a jeho informácie o prípravách a očakávaní nemeckej invázie proti Britským ostrovom, aj keď sa nakoniec neuskutočnila.

* * *

SÚHRNNÁ SPRÁVA ZA MESIAC MÁJ 1940

I. Veci vojenské

A.

„[V dobe môjho nástupu služby vojenského pridelenca v Berlíne, t. j. pred 15. V. t. r. (10. V. 1940) začala sa nemecká ofenzíva na západe, ktorá sa stala hlavným predmetom spravodajstva. Priebeh tejto ofenzívy bol podľa získaných správ a ako to spád bojových udalostí dosvedčuje]³⁾ rozdelený na 3 hlavné operačné fázy a to:

1.) V prvej fáze šlo o to, aby bolo ovládnuté morské pobrežie od Holandska až po Calais; s cieľom zabrániť prísunu síl z Anglicka a získať základňu k útoku na anglickú pevninu a obsadením severozápadného francúzskeho pobrežia získať tiež základňu ku koncentrickému útoku na hlavné mesto Francúzska Paríž.

2.) Útok na Paríž zo západu — [cieľ] vymanévrovanie⁴⁾ Maginotovej línie⁵⁾ a obsadením Paríža priviesť rozvrat v zázemí a kapituláciu polnej armády.

3.) Útok na anglickú pevninu, ktorý — súdiac podľa prevedených príprav k ofenzíve na Paríž — zdá sa, že bude prevedený až po privedení rozhodnutia vo Francúzsku. Na-

³⁾Potiaľ je text preškrtnutý a rukou napísané: „Nemecká ofenzíva na západe započatá dňa 10/5 40 je rozdelená...“

⁴⁾V texte opravené na: vymanévrovaním.

⁵⁾Maginotova línia — systém francúzskych trvalých opevnení a prekážok pozdĺž hraníc s Nemeckom, Luxemburskom a čiastočne i s Belgickom, budovaný na návrh francúzskeho ministra obrany A. Maginota v ro-

priek tomu, nie je však možné úplne vylúčiť prevedenie útoku na anglickú pevninu ešte pred skončením alebo v dobe prevádzania parížskej ofenzívy.

[Čo sa týka príprav prevedenej]⁶⁾ ofenzívy na západe, boli [tieto] prevedené zo strany nemeckého velenia [s ohľadom na okolnosti, ktoré v týchto bojoch mohli prichádzať v úvahu (betónové pevnosti, široké vodné prekážky, pancierové vozy a silné letectvo) veľmi dôkladne, a všestranne.]⁷⁾ Bolo siahnuté k dosiaľ neznámemu spôsobu boja (parašutisti a letecká pechota) a zmotorizovaním armády boli vytvorené možnosti nielen veľkých a rýchlych taktických, ale i strategických presunov celých veľkých armádnych jednotiek.

Ako ďalší a jeden z hlavných prvkov, ktorý prispel a prispieva k víťaznému postupu nemeckému na západe, je neobmedzená oddanosť každého nemeckého vojaka k vodcovi a Nemeckej ríši a v dôsledku toho pohotovosť nemeckého vojaka obetovať odhodlane a bez rozmýšľania zdravie a život za víťazstvo svojej vlasti.⁸⁾

B.

Vlastné prevedenie operácií na západe od 10. V. do 10. VI. 1940

Podľa získaných správ a podľa vývinu a priebehu operácií, útok na západe bol prevedený podľa plánu generála von Schlieffena⁹⁾ spracovaného v r. 1909.¹⁰⁾

Schlieffen — ako je známe — vyžadoval na cisárovi 80 percent síl sústrediť na zá-

koch 1929—1936. Hlavné pásmo obrany presiahlo dĺžku 400 km a hĺbku 6—8 km. (Pozri: Svoboda, O. : Stručný slovník vojenství. Praha 1984, s. 141) Francúzska vojenská doktrína vychádzala z neprekročiteľnosti Maginotovej línie. Smer útoku nemeckého Wehrmachtu v máji 1940 veľmi rýchlo vyvrátil tieto mýty.

⁶⁾Táto časť je preškrtnutá a dopísané: Prípravy.

⁷⁾Táto časť je preškrtnutá a rukou dopísané: veľmi dôkladne a všestranne.

⁸⁾Postup nemeckých vojsk vo Francúzsku vyvolal v dôstojníckych kruhoch satelitných štátov Nemecka podobný obdiv voči „výkonu nemeckého vojska“. Ani nezávislí vojenski odborníci a pozorovatelia v roku 1940 neočakávali, že taká kontinentálna veľmoc ako Francúzsko sa tak rýchlo „položí“. Podľa niektorých zdrojov aj Stalin očakával vykrvácanie alebo aspoň oslabenie Wehrmachtu v ozbrojenom zápase proti Francúzsku.

⁹⁾Správne má byť: Schlieffen. Alfred von Schlieffen (1833—1913) v rokoch 1891—1906 náčelník generálneho štábu, poľný maršal (1911). Vypracoval vojnový plán (posledný variant roku 1905), ktorý pokladali za záruku víťazstva Nemecka v boji na dvoch frontoch. Podstatou plánu bolo, že nemecká armáda mala zasadiť úder cez neutrálne Belgicko na Francúzsko a v priebehu rýchlych útočných operácií za 4—6 týždňov zničiť francúzske vojská ešte predtým, než sa ruské vojská sústredia a zaútočia na východné Prusko. Po vypuknutí prvej svetovej vojny ho generál Moltke chcel uskutočniť, ale nie so silami, o ktorých uvažoval Schlieffen, preto už bitka na Marne a rýchla akcia ruskej armády v septembri 1914 ukázali nereálnosť týchto predstáv. Treba dodať, že francúzske ťaženie Wehrmachtu sa ponášalo na Schlieffenov plán len svojou rýchlosťou, bleskurýchlym úderom zasadeným mohutnými silami, ale nie hlavným smerom útoku. Modernizovaný variant Schlieffenovho plánu počítal s obchvatom Maginotovej línie nielen na belgickom fronte. V nemeckom vojenskom vedení na jeseň 1939 generálmajor von Manstein, náčelník štábu skupiny armád „A“ vyšiel s prekvapujúcim návrhom, že ťažisko útoku treba položiť nie na severné krídlo, ale na stred, na skupinu armád „A“. Vzhľadom na to, že tento úsek frontu mal v ceste ako prírodnú prekážku Ardeny, Manstein rátal s nečakaným prekvapením a poukázal na to, že rýchlym prelomom frontu pomocou tankových a motorizovaných divízií bude možné odrezať anglo-francúzske vojská bojujúce na belgickom území. (Nemecké vojenské plány totiž počítali s tým, že anglo-francúzske vojská prekročia francúzsko-belgickú hranicu a boj prebehne na belgicko-holandskom území.)

Manstein argumentoval aj tým, že pri Sedane, kde sa končí Maginotova línia, je najslabší článok francúzskej obrany, preto žiadal preskupenie tankových a motorizovaných síl ku skupine armád „A“. Tento návrh OKH zamietol, pretože masové nasadenie tankových a motorizovaných vojsk v Ardenách pokladal za nemožné a obával sa, že na prenikajúce nemecké sily môžu Francúzi zaútočiť z boku. Manstein však svoj návrh presadil u Hitlera počas jeho návštevy skupiny armád „A“ v polovici februára 1940. V augustovej správe aj mjr. gšt. Tatarko korigoval svoje tvrdenie o prirovnaní Schlieffenovho plánu k francúzskemu ťaženiu.

¹⁰⁾Pozri pozn. č. 9.

padnom krídle, aby mohol preniknúť rýchle [podial]¹¹⁾ mora do tyla francúzskych armád, stojacich od Baselu až po Belgicko. Tento plán podľa získaných správ študoval sám vodca veľmi usilovne a podrobne a po dôkladnom preštudovaní nariadil ho previesť.

Dľa skutočnosti k prevedeniu tohoto útoku v pásme Sedan-Holandsko bolo údajne sústredené z nemeckej strany 8 peších divízií, 8 pancierových divízií, veľké časti armádneho delostrelectva a väčšina vzdušných zbraní. [(letectvo, parašutisti, letecká pechota, protiletadlové delostrelectvo a veľké gulomety protiletadlové).¹²⁾

Čo sa týka prevedenia vlastného útoku, bol prevedený zo strany Nemecka tak, že predovšetkým boli zasadené veľké letecké jednotky, ktoré rozbitím letísk, dopravných stredísk a dôležitých vojenských objektov jednak získali od počiatku absolútnu prevahu vo vzduchu, jednak znemožnili alebo sťažili presuny na strane nepriateľa.

Vylodením¹³⁾ parašutistov a leteckej pechoty, naproti tomu získalo nemecké velenie v tyle nepriateľa niektoré letiská (Rotterdam) a zabránilo zničeniu mnohých dôležitých prechodov cez vodné toky, menovite v Holandsku, kde táto okolnosť mala pre ďalší vývin operácií nesmierne dôležitý význam.

Zasadenie veľkých, silných pancierových jednotiek jednak hneď z počiatku, jednak cieľavedomé zasadzovanie týchto jednotiek v ďalších bojoch ušetrilo Nemcom mnoho ľudských životov¹⁴⁾ a dalo operáciám dosiaľ nevidaný rýchly spád. Pri všetkých týchto operáciách vzorná a absolútna presná spolupráca jednotlivých zbraní navzájom, privádzala a privádza rozriešenie situácií a ich priebeh presne podľa pripravených plánov a vydaných rozkazov. K tomu vo veľkej miere prispieva mimoriadne veľká sebavedomosť a odvaha každého nemeckého vojaka.]

Spôsob taktiky nemeckých jednotiek¹⁵⁾ je veľkým prekvapením pre vedenie západných armád a často až prekvapuje neinformovanosť a nepripravenosť západných velmoci aj Holandska a Belgicka proti novej údernej taktike nemeckých jednotiek.

Postup nemeckých jednotiek deje sa týmto spôsobom: letectvo, (bitevná činnosť — delostrelecké postavenia, betónové kryty) delostrelectvo, pancierová vozba v spolupráci s protitankovými zbraňami a pechota. Takže skutočne za použitia tohoto spôsobu pri postupe majú Nemci minimálne straty. Naproti tomu morálny účinok nemeckého letectva, ťažkej útočnej vozby a delostrelectva ťažkých kalibrov, je u nepriateľa zdrcujúci. Len tak si možno vysvetliť, že posádka ťažkej železobetónovej pevnosti (Neuf Chateau, Eben Emal)¹⁶⁾, ktorá počítala na každú pevnosť približne asi 800 až 850 ľudí sa po priemerne minimálnych stratách (30 zabitých a zranených) a po značnom síce poškodení pevnosti z vonku, ale len po priemerne malom poškodení zvnútra a po veľmi krátkom odpore malým peším jednotkám vzdala. Útok na pevnosť Neuf Chateau napríklad prevádzal jeden peší prápor a jedna ženijná rota za príslušnej podpory letectva a delostrelectva. Útok bol prevedený tak, že za svtiania útočili dve pešie rotý frontálne a ženijná rota z boku. Prvý deň sa útok nevydaril. Bol opakovaný tým samým spôsobom v druhý a tretí deň a konečne tretieho dňa spozorovali útočiace jednotky v jednej z oceľových veží pevnosti vystrčenú bielu zástavu. [Po zistení na mieste, ktoré som osobne pre-

¹¹ Slovo podial preškrtnuté a nad ním napísané: pozdĺž.

¹² Bolo to severné krídlo frontu, kde sa rozmiestnila skupina armád „B“ generálplukovníka von Bocka. Skladala sa z dvoch armád a 2. leteckej armády, t. zn. že, údaje sú zveličené.

¹³ Správne má byť: vyhodenie.

¹⁴ Nemecké straty za 5 týždňov boli: 27 000 mŕtvych, 111 000 ranených a 18 000 nezvestných. (RÁNKI, Gy.: A második világháború története. Budapest 1982, s. 36.)

¹⁵ Na tomto mieste je rukou napísaná vsuvka: užívaný v tejto ofenzíve.

¹⁶ Správne má byť: Eben Emael.

vádzal], dôvod¹⁷⁾ vzdania sa posádky nemohol byť v materiálnom zničení, [pretože pevnosť]¹⁸⁾ bola [zvonka síce poškodená, avšak nebola predsa] tak¹⁹⁾ poškodená, aby sa Nemci mohli dostať do vnútra pevnosti. [Poznamenávam k tomu ešte, že napríklad vetracie zariadenie v pevnosti nebolo vôbec dotknuté. Boli poškodené len ochranné múry, niektoré strielne samočinných zbraní a dve delové veže. V prípade, že by pevnosť boli bránili nemeckí vojaci, som presvedčený, že by pevnosť do dnes nebola dobytá. Podľa získaných správ z úst nemeckých dôstojníkov, ktorí sa tohoto útoku zúčastnili], príčina,²⁰⁾ že sa pevnosť po tak krátkom boji vzdala kvie [skutočne] v morálke posádky, ktorá [vraj] bola [tak] otrasená — [jednak otrasmi] dopadov²¹⁾ ťažkých bômb a granátov na povrch pevnosti, [jednak]²²⁾ zachytenými rádiovými správami, že ostatné okolné pevnosti sa vzdali — [že ďalej odolávať nemohla, i keď nebola bezprostredne útokom pechoty ohrozená.]²³⁾

Na druhej strane rýchly postup nemeckých jednotiek v Holandsku, v Belgicku a v severozápadnom Francúzsku — [podľa toho, čo som videl] — umožňujú sami spojenci. [Usudzujem to z toho, že] spojenecké²⁴⁾ armády²⁵⁾ ani nerátali vôbec s tým, že moderne vyzbrojená a moderne vedená nemecká armáda [keď] je [vôbec] možné zadržat, [tak je to možné jedine]²⁶⁾ na pevnostiach a veľkých prirodzených prekážkach (vodné toky, kanále), [ktoré museli byť zo spojeneckej strany stoj čo stoj držané preto, že vzdáním sa týchto možností obrany po krátkom a málo húževnatom odpore, nemohli mať nádej, že tento technický kolos zastavia niekde inde. Priebeh operácií to 100-percentne potvrdzuje, že skutočne už ich nikde nezastavili.

Vôľbu obranných postavení na okraji veľkých miest a v nich považujem za naprosto nezmyselné, pretože tým si len sami privedili zruinovanie týchto miest²⁷⁾ a nepriateľa nezastavili.]

Ďalšou chybou, ktorej sa spojenecké armády dopustili a nevyužili možnosti aspoň k zmierneniu rýchlosti postupu nemeckých armád bolo absolútne nedostatočné ničenie ciest a komunikácií, takže moto-mechanizované nemecké jednotky nemali takmer žiadne ťažkosti na ich postupe až na mosty, ktoré i keď boli zničené, dali sa nahradiť veľmi rýchlym (válečným)²⁸⁾ mostovým materiálom. [tak že postup týchto jednotiek bol takmer plynulý].

¹⁷⁾Rukou opravené na: Dôvod.

¹⁸⁾Táto časť preškrtnutá a nad tým rukou napísané: lebo títo.

¹⁹⁾Na tomto mieste je rukou vpísaná vsuvka: silno.

²⁰⁾Keďže predchádzajúca časť je preškrtnutá, v texte je rukou napísané: Príčina.

²¹⁾Opravené na: dopadmi.

²²⁾Slovo vyškrtnuté a nad ním napísané: a.

²³⁾Pevnosť Eben Emael bola najsilnejšou v belgickej obrannej línii a podľa niektorých odborníkov najsilnejšou na svete. Južné krídlo skupiny armád „B“ vtrhlo na belgické územie medzi Roezmondom a Liège. Nemeckí parašutisti sa už ráno zmocnili dvoch mostov cez Albertov priplav a pevnosť a neutralizovali. 55 žienisti, ktorých vysadilo 10 kĺzákov, obsadili pevnosť zvonka, vyhodili do povetria pozorovateľské kupoly a zvony a neutralizovali posádku, keď vetracími šachtami nahádzali dnu výbušniny. Posádka kapitulovala na druhý deň na poľudnie. (RÁNKI, Gy.: c. d., s. 26, MASSON, Ph.: Historie německé armády 1939—1945, Praha 1995, s. 76).

²⁴⁾Opravené na: Spojenecké.

²⁵⁾Na tomto mieste je vsunuté: asi.

²⁶⁾Táto časť preškrtnutá a nad tým napísané len.

²⁷⁾Pravda je na druhej strane. Niekoľko hodín pred zastavením vojenských operácií nemecké letectvo bombardovalo Rotterdam. V ruínach domov zahynulo 1000 ľudí. Z vojenského hľadiska bol ničivý nálet zbytočný, mal však zastrašiť civilné obyvateľstvo. (Druhá svetová válka. Stručné dejiny. Praha 1985, s. 50. Aj Masson uvádza 1000 obetí. Pozri: c. d., s. 76).

²⁸⁾Opravené na: vojenným.

Zo strany nemeckej je ďalším prvkom, ktorý prispel k rýchlemu postupu, všeobecná motomechanizácia armády, takže tam nie je problémom zásobovanie, presuny a odsuny a to menovite v krajoch, kde je komunikačná sieť prvotriedna a nebola (až na mosty) vôbec dotknutá nepriateľským ničením.

Organizácia tylu nemeckých armád je prevádzaná vzorne a s veľkou rýchlosťou. Motomechanizované oddiely organizácie Todt vybavené všetkým potrebným náradím a materiálom postupujú v bezprostrednej blízkosti za bojovými jednotkami a prevádzajú s veľkým urýchlením opravy rozbitých mostov, železničných staníc, úpravu ulíc, čím umožňujú nerušenú cirkuláciu motomechanizovanej vozby polnej armády pri prisunoch a odsunoch.

Organizácia Todt zahrňuje v sebe rôznych remeselníkov nemeckých príslušníkov — nevojakov a robotníkov cudzích štátnych príslušníkov, medzi ktorými sa nachádzajú i slovenskí robotníci. Je nesmierne veľkou pomocou pre plnú armádu.

[Pri ceste na západné bojisko bolo mi nápadným, že Nemci napriek tomu, že stále víťazne postupujú, prevádzajú ďalej práce na západnom vale²⁹⁾ tam, kde tento nebol dokončený. Podľa poznámky jedného z cudzích pridelencov, v opevňovacích prácach pokračujú na niektorých miestach i vo východnom Prusku proti býv. Poľsku. Túto správu nemám preverenú a upresnenú.

Vcelku a krátko dala by sa vyjadriť charakteristika nemeckého postupu na západe takto:

- a) absolútna letecká prevaha od počiatku
- b) veľká prevaha pancierovej vozby, ako čo sa týka počtu tak i akosti a odolnosti panciera
- c) veľká prevaha ťažkého a motorizovaného delostreleckého materiálu
- d) veľká prevaha všeobecne v motomechanizovaných³⁰⁾, ostatných zbraní a služieb
- e) veľká prevaha v morálke armády

Naproti tomu krátka charakteristika spojeneckých armád mohla by sa vyjadriť takto:

- a) nepripravenosťou po stránke leteckej (nevyrovňajú sa Nemcom ani počtom, ani akosťou, ani taktikou používania tejto zbrane),
- b) nepripravenosťou po stránke motomechanizácie armády (pancierové zbrane nedosahujú odolnosti panciera nemeckého), väčšina zbraní i služieb dosiaľ s potahom hipickým, neúmerne ťažké a málo pohyblivé povozy
- c) zlyhanie protitankových zbraní a pochybená taktika v obrane proti obrnenej³¹⁾ vozbe
- d) veľký nedostatok stredných a ťažkých tankov a ťažkého delostrelecva u armády belgickej, holandskej a anglickej
- e) priamo defetistická morálka spojeneckého vojska a všeobecne menejcenný ľudský materiál (černosi, Senegáľci)

Celkový môj dojem na priebeh operácií na západe je tento:

- a) Nemci previedli ideálne Schlieffenov plán tým, že hodili masu skoro sto divízií do aktívneho pásma bojiska a účinok svojho úderu zvýšili skvelým strategickým prielomom a rozbitím stredu spojeneckých armád v smere na Abeville³²⁾, čím rozdvajili súvislý

²⁹Západný val (Westwall) nazývaný aj Siegfriedova línia. Systém opevnení budovaných na západnej hranici Nemecka oproti Maginotovej línii po pripojení Sárska a obsadení porýnskeho demilitarizovaného pásma. (Új magyar lexikon, zv. 6, Budapest 1982, s. 63 a Malá československá encyklopedie, zv. VI, Praha 1987, s. 775).

³⁰Chýba tu jedno slovo, pravdepodobne: jednotkách.

³¹Má byť asi: obrnenej.

³²Správne: Abbeville.

front spojeneckých armád a elitnú časť týchto armád zničili vo Flandroch³³⁾

b) Získaním priestoru Boulogne³⁴⁾ až Holandsko vytvorili si ideálne východisko k útoku tak na anglickú pevnosť³⁵⁾, taktiež i na Francúzsko, pretože Maginotova línia môže sa považovať za danej situácie za bezcennú.

c) S ohľadom na taktickú i strategickú situáciu nemeckých armád nemôže byť pochybnosti o tom, že Francúzsko bude v krátkej dobe porazené, alebo že bude kapitulovať. Útok na Anglicko vyžiada si pravdepodobne veľmi dôkladné a preto dlhšie prípravy, nemožno však vzhľadom na dravosť a odvahu nemeckej armády vylučovať i nejaké rýchle prekvapenie nemeckého útoku na Anglicko.]

[Na koniec hlásim, že]³⁶⁾ podľa získaných správ pri novom útoku nemeckej armády na Paríž, ktorý sa pohol v pásme 350 km, bolo použité okrem dosiaľ použitých jednotiek (80 peších, 8 pancierových divízií) nových 20 peších divízií, takže úderná sila nemeckej útočiackej masy je skutočne pre Francúzsko hrozivá...“

* * *

Súhrnná správa za mesiac júl 1940

I. Veci vojenské

A.

„V dobe od 16. 7. 1940 boli v Nemecku tieto pozoruhodnejšie udalosti:

1. Návrat vodcu³⁷⁾ z frontu do Berlína
2. Zvolanie ríšskeho snemu
3. Povolanie štátnikov j. v. Európy k vodcovi (Taliansko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Slovensko).

I keď sú to udalosti zdanlivo čiste diplomaticko-politického rázu, nemôžu byť nepovšimnuté i z hľadiska vojenského, pretože v základe je táto činnosť vodcu nemeckej ríše diktovaná strategickými potrebami ríše.

Vlastná frontová činnosť nemeckej armády v dobe po skončení operácií vo Francúzsku, obmedzuje sa predbežne na činnosť letectva, námorných jednotiek a protiletectvej obrany.

K útoku pozemných síl nemeckej armády na anglickú pevninu dosiaľ nedošlo, i keď politické vedenie Anglicka znovu odmietlo výzvu vodcu, pokonať sa po dobrom s Nemeckou ríšou.

B.

Po návrate vodcu z frontu do Berlína zvolal tento na 19. 7. 1940 ríšsky snem, ktorý sa stal historickým tým, že vodca vo svojej reči, ktorú tam predniesol, podal rozsiahly referát o udalostiach, ktoré sa zbehli pred a po 6. októbri 1939,³⁸⁾ povýšil veliacich ge-

³³Flandry – valónsky Vlaanderen, historické územie v dnešnom západnom Belgicku a v priľahlých oblastiach Francúzska a Holandska. (Malá československá encyklopédie, zv. II, Praha 1985, s. 460).

³⁴Obsadené 22. mája 1940.

³⁵V texte prepísané na: pevninu.

³⁶Po vyškrtutej časti sa začína veta: Podľa získaných...

³⁷Vzhľadom na to, že v celom dokumente mjr. gšt. Š. Tatarko len raz a na tomto mieste píše Vodcu s veľkým V a ďalej s malým, ponechali sme všade malé písmeno.

³⁸Pravdepodobne tu ide o dátum, keď Hitler ponúkol mierový návrh Veľkej Británii a Francúzsku.

nerálov na poľných maršalov, obrátil sa znovu na anglickú vládu s výzvou, aby sa táto pokonala s Nemeckom po dobrom.

Na tomto ríšskom sneme bol prítomný tiež zahraničný minister Talianska, gróf Ciano.

Obsiahla, skoro dvojhodinová reč vodcu bola podrobne komentovaná všetkou tlačou domácou a zahraničnou. Vo svojom hlásení obmedzím sa len na tú časť reči, v ktorej vodca formuloval prevedenie operácií na západe a v ktorej časti konštatoval terajšiu vojenskú situáciu ríše.

a.) O prevedení operácií na západe povedal vodca, že 6. a 7. mája 1940 potvrdzovali sa čím ďalej tým vážnejšie obavy, že spojenci vpadnú do Holandska a Belgicka a napadnú tak Nemecko z boku. Deň na to (8. 5. 1940) nariadil vodca všeobecný útok na 10. 5. 1940 o 5.35 h, ráno.

Základnou myšlienkou týchto operácií bolo — po upustení od menších vedľajších úspechov — nasadiť sústredené vojenské sily — menovite však pozemné vojsko a letectvo — tak, že konzekventným prevedením predvídaných operácií, muselo byť dosiahnuté totálne zničenie francúzsko-anglických bojových síl.

Na rozdiel od Schlieffenovho plánu z roku 1914³⁹⁾, bolo položené ťažisko útoku (hlavný nápor) na ľavé krídlo útočiacich síl, pod zjavným udržaním opačnej verzie — (totiž u nepriateľa bola udržovaná domnienka, že hlavný nápor nemeckého útoku bude vedený na pravom krídle pozdĺž mora). Táto leš sa osvedčila. Situáciu uľahčil každopádne sám nepriateľ tým, že koncentroval hlavné sily francúzsko-anglických motomechanizovaných a pancierových častí proti Belgicku, kam podľa rozhodnutia hlavného štábu spojencov, chceli sa títo čo najskôr dostať.

Dôverujúc v prieraznosť a odolnosť nasadených nemeckých peších divízií, ich mohutným úderom do pravého boku francúzsko-anglických motomechanizovaných jednotiek, muselo nastať ich obklúčenie, rozprášenie a úplne zničenie.

Ako druhú fázu operácií na západe, predvídal vodca dosiahnutie rieky Seiny až po prístav Le Havre a súčasne zaistiť východisko⁴⁰⁾ k útoku na rieke Somme a Aisni pre tretiu fázu útoku, ktorý mal vyraziť s najväčšími silami cez náhornú planinu Langarskú v smere k švajčiarskym hraniciam.

Dosiahnutie morského pobrežia až južne Bordeaux bolo predvídané ako ukončenie operácií vo Francúzsku.

V tomto rámci a poradí boli tiež operácie prevedené.“

Ďalšia časť správy sa venuje tým častiam Hitlerovej reči, kde sa zmienil o malých nemeckých stratách a poďakoval sa veliteľom za prevedenie vojenských operácií.

„d) ďalej vo svojej reči v ríšskom sneme ohlásil vodca, že po ukončení operácií vo Francúzsku budú vytiahnuté mnohé jednotky zo západu a vrátia sa späť do svojich mierových posádok, kde bude jednotkám dopriane odpočinku a materiál sa dá znovu do poriadku.

Toto ohlásenie vodcu zdá sa, že bolo urobené preto, aby bol navonok nejak odôvodnený presun jednotiek zo západu na východ, ktorý skutočne začal 5. júla 1940. Presunované boli predovšetkým rýchle jednotky.

Podľa správ získaných hlavne medzi cudzími vojenskými prídelencami toto opatrenie bolo priamym dôsledkom ruských opatrení na Balte a v Rumunsku. Podľa správ získaných⁴¹⁾ s ruským vojenským attachém cieľom transportov zo západu na východ sú priestory:

³⁹⁾Pozri pozn. č. 9.

⁴⁰⁾V texte opravené na: zaistenie východiska.

⁴¹⁾Pravdepodobne tu chýba slovo: z rozhovoru.

- východné Prusko
- bývalé Poľsko (Varšava, Krakov)
- Sliezsko a Morava

I keď vodca na jednej strane a Molotov na druhej strane vyhlásili pomery medzi Ruskom a Nemeckom za korektné a zmluvám zodpovedajúce, predsa len vojenské opatrenia robené na obidvoch stranách nasvedčujú niečomu úplne inému.⁴²⁾ Ruský vojenský attaché povedal v rozhovore so mnou, že Rusko robí urýchlene rôzne obranné opatrenia, pozostávajúce jednak v koncentracii veľkých vojenských jednotiek v baltických štátoch, jednak v upevňovaní svojich západných hraníc proti Nemecku. Hodnota síl sústredených z ruskej strany v baltických štátoch je podľa prehlásenia ruského vojenského attaché 50 až 70 divízií. Tento počet ruských síl potvrdzujú i vojenski prideleni baltických štátov, ktorí sú dosiaľ v Berlíne.

Čo sa týka navrátiivších sa nemeckých jednotiek zo západu, prišli skutočne hlavne pešie jednotky do niektorých mierových posádok, kde bola mnohému mužstvu — hlavne starším záložníkom — udelená dlhšia dovolenka a na miesto nich povolaní boli záložníci, ktorí dosiaľ nekonali vojenskú službu a sú teraz intenzívne cvičení v mierových posádkach.

C.

Pokiaľ ide o povolanie štátnikov zo štátov j.v. Európy (Taliansko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko⁴³⁾) do Nemecka, zmiňujem sa o tom v tejto časti preto, lebo podľa môjho názoru toto opatrenie bolo strategickou potrebou Nemecka priamo diktované. Nemecko totiž vzhľadom na situáciu, ktorá je ešte teraz na západe, nemôže sa predbežne j.v. Európe venovať tak, ako to bude treba, ale napriek tomu nemôže a nechce rozhodne dovoliť, aby sa štáty tejto časti Európy bali, pretože jednoducho Nemecko nepotrebuje východ rozbitý, ale pokiaľ možno čo najviac zachovalý.

Tento nemeckej snahe nasvedčujú ďalej i opatrenia, ktoré už skôr boli z nemeckej strany v tomto priestore prevedené a rozširujú sa čím ďalej tým viac (stráženie dunajskej plavby po celej dialke Dunaja, stráženie skladísk dunajských prístavov čoskoro vo všetkých štátoch, ktorými Dunaj preteká a stráženie petrolejových polí v Rumunsku). Tieto opatrenia sa prevádzajú podľa nemeckých inštrukcií a za kontroly ríšsko-nemeckých orgánov.

D.

Čo sa týka situácie na západe, snaží sa Nemecko všemožne primäť Anglicko po dobrom k mieru. Podľa správ od povolaných ľudí zo strany⁴⁴⁾ i od vojska, Nemecko nemá záujem na tom, aby rozbito Anglicko. Nemecko si je vedomé, že rozbitím Anglicka prakticky nič nezíska, len vyradí tak posledného európskeho reprezentanta z vplyvu na námorské pevniny a umožní Amerike, Japonsku alebo Rusku ľahké ovládnutie niektorých námorských domínií, ktoré slúžia dosiaľ Európe.

Tvrdošíjné odmietanie nemeckých mierových ponúk Anglickom donúti pravdepodobne Nemecko k útoku z prestížnych dôvodov na anglickú pevninu. Že to nebude jed-

⁴²V časti II. v zahraničnopolitickej správe mjr. gšt. Tatarko o tom uviedol: „Čo sa týka pomeru Nemecka k Rusku, bol tento... konštatovaný vodcom i Molotovom. Napriek tomu nemôžem ináč než znovu a tentokrát ešte s väčšou istotou opakovať..., že totiž najbližšia vojenská akcia Nemecka bude smerovať proti Rusku. Nasvedčujú tomu prípravy diplomaticko-politické i vojenské na obidvoch stranách..“

⁴³Do tohto radu by patrilo aj Slovensko (ako to na začiatku tejto správy uviedol aj mjr. gšt. Tatarko), ved práve koncom júla 1940 sa konali známe salzburské rokovania.

⁴⁴Autor správy tu má na mysli, samozrejme, NSDAP.

noduchá operácia, sú si toho vedomí i Nemci sami, pretože more predsa len nie je vodným tokom. Neprevediteľným však rozhodne to nie je, pretože vzdušná prevaha Nemecka — ktorá je napriek stálym posilám Anglicka z Ameriky, dosiaľ stále niekoľkonásobná — v úzkej spolupráci s námornými silami a ďalekonosným delostrelectvom rozhodne dobre umožní vylozenie nemeckých pozemných síl na anglickej pevnine. Vylozenie bude prevedené pravdepodobne na niekoľkých stranách anglickej pevniny súčasne a ďalšie operácie na anglickej pevnine budú rozhodne prevádzané podľa taktiky, ktorá sa dosiaľ výborne osvedčila, totiž rozrazenie hlavných síl na malé časti a postupné ich zničenie.

Keď už sa nepodarí predsa len pohnúť Anglicko k rozumu, dá sa podľa získaných správ očakávať zahájenie útoku v druhej polovici mesiaca augusta alebo začiatkom septembra...“

* * *

Publikovaním týchto správ mjr. gšt. Š. Tatarka, resp. ich podstatných častí sme chceli dokumentovať úroveň vojenského myslenia dôstojníka generálneho štábu slovenskej armády, ktorý krátko po zaujatí funkcie vojenského ataše v Berlíne preukázal pozoruhodný vojenský rozhľad v hodnotení francúzskeho ťaženia Wehrmachtu. Pritom osobnosť autora týchto správ vôbec nechceme glorifikovať. Po návrate z Berlína, a najmä v roku 1944, keď (vtedy už plk. gšt. Tatarko nebol zapojený do priprav povstania) ako veliteľ 2. divízie Východoslovenskej armády pod nemeckým priamym (doslova pištoľovým) nátlakom vydal telefonický rozkaz svojim jednotkám, aby nekládli odpor nemeckým, ktoré odzbrojovali Východoslovenskú armádu. Po krátkom nemeckom internovaní sa vrátil na Slovensko a od decembra 1944 jeho vojenská kariéra smutne vrcholila: aktívne sa zúčastnil na znovuvýstavbe slovenskej armády ako veliteľ Technického zboru. K jeho správam z Berlína sme pristupovali ako k dokumentom, ktoré odrážajú dobové myslenie, nehľadiac na neskoršie postoje Štefana Tatarka.